

В67

1957

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

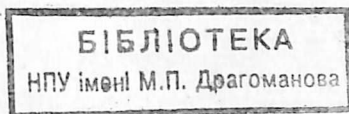
ВОЛКОВА ВІРА АНДРІВНА

УДК 372.878

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2001

НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова

100310088

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
Панченко Григорій Денисович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри теорії та історії педагогіки

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Щолокова Ольга Пилипівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
завідувач кафедри гри на музичних інструментах;

кандидат педагогічних наук
Киричок Віра Андріївна,
Інститут проблем виховання,
старший науковий співробітник лабораторії
морально-етичного виховання

Провідна установа: Запорізький державний університет, кафедра педагогіки
Міністерство освіти і науки України, м. Запоріжжя

Захист відбудеться "21" червня 2001р о 16³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул Пирогова, 9.

Автореферат розісланий "   " травня 2001р

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю.О. Приходько

Загальна характеристика роботи

Актуальність та доцільність дослідження. Зміст і принципи функціонування системи освіти безпосередньо пов'язані з ціннісними орієнтирами, визначеними у суспільному житті. Соціальні зміни, що відбулися у нашій державі, актуалізують нові завдання у сфері освіти, зумовлюють необхідність пошуку нових підходів до реалізації цих завдань. Виникає необхідність у переорієнтації свідомості особистості на пріоритет загальнолюдських цінностей у підготовці спеціалістів, виробленні відповідного ставлення до духовних та матеріальних цінностей, у формуванні активності, ініціативи, самоцінності та творчості.

Ціннісні орієнтації трансформуються разом зі змінами у різних сферах життєдіяльності людини, по-новому визначають домінантність, пріоритетність та ієрархію цінностей. Орієнтація на цінності, ідеали є важливим стимулом розвитку особистості. Формування ціннісних орієнтацій відіграє значну роль у складному процесі духовного самоудосконалення відповідно до внутрішньої мети, потенціалу саморозвитку та динаміки зовнішніх впливів.

Професійно ціннісні орієнтації ми розглядаємо як суттєвий аспект ціннісних орієнтацій. Вони визначають професійно значущу спрямованість, особистісне ставлення до життя та виявляються насамперед у здійсненні власного професійного вибору, самоствердженні себе у професії на підставі загальнолюдських та професійних цінностей.

Актуальність проблеми цінностей підтверджується багатьма розробками у різних галузях науки та практики. Деякі автори (М.М. Бахтін, М.О. Бердяєв, В.С. Біблер, І.А. Зязюн, А.Ф. Лосєв, М.К. Мамардашвілі, Б. Пойзнер, М.С. Розов, А. Маслоу, К. Роджерс, М. Шелер та інші) пов'язують проблему ціннісних орієнтацій з духовним становленням та культурним самовираженням особистості, обґрунтовують необхідність переорієнтації освітньої діяльності на духовне, культурне та моральне самовизначення.

У психолого-педагогічній літературі проблеми ціннісних орієнтацій торкаються відомі вчені Б.Г. Ананьєв, І.Д. Бєх, О.О. Бодальов, М.Й. Боришевський, Л.С. Виготський, О.М. Леонтєв, В.М. М'ясищєв, С.Л. Рубінштейн, Д.М. Узнадзе та інші. Вони розглядають цей феномен під кутом зору вияву його психологічної сутності, механізмів формування.

Окремі важливі висновки з цієї проблеми знаходимо у працях К.А. Абульханової-Славської, Л.І. Анциферової, О.Г. Асмолова, Л.І. Божович, Б.С. Братуся, М.Г. Казакіної, І.С. Кона, В.С. Мерліна, І.І. Чеснокової. Дослідженнями цих авторів встановлено, що ціннісні орієнтації є важливим структурним компонентом, "ядром" особистісного зростання і виявляються у

таких ситуаціях вибору як “вчинок свідомості” (М.М.Бахтін), як акт усвідомлення людиною навколишньої дійсності, власного “Я”, інших людей.

Вчені-педагоги вбачають у ціннісних орієнтаціях один з основних критеріїв сформованості культури (Щолокова О.П.), музичного сприйняття (Ростовський О.Я., Рудницька О.П.), естетичного ставлення до дійсності та мистецтва (Бутенко В.Г., Зязюн І.А.). У дисертаційних дослідженнях, наукових публікаціях 90-х років посилюється увага до змісту і спрямованості цінностей сучасної молоді. Зокрема, аналізу ціннісних орієнтацій учнівської молоді присвячені дисертаційні дослідження В.П. Анненкова, О.Ф. Турянської. У дослідженнях Т.Ф. Брайченко, В.І. Дряпікі розглядаються орієнтації студентів на цінності музичної культури у позанавчальній діяльності.

Але проблема формування професійно ціннісних орієнтацій саме студентів педвузу практично не розглядається: дослідники торкаються її лише в міру вирішення власних наукових проблем – виховання інтересу, смаку, духовності, спрямованості особистості тощо. Проте особистісне ціннісне ставлення до професії вчителя залишається поза увагою більшості дослідників, а безмежний виховний потенціал навчальних предметів педвузу реалізується слабо.

Недостатня розробленість проблеми професійно ціннісних орієнтацій не сприяє керівництву процесом професійного самовираження студентів у педагогічному вузі. Крім того, актуальність проблеми обумовлена існуванням суперечностей між низьким рівнем сформованості професійно ціннісних орієнтацій студентів та потребою суспільства у духовно розвиненій особистості шкільного вчителя, між виховними можливостями навчальних предметів вузу та недостатністю їх реалізації у практиці навчання.

Всі перераховані фактори й обумовили вибір теми наукового дослідження: “Формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики”.

Тема дисертації входить до плану наукового дослідження робіт кафедри теорії та історії педагогіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова з проблеми інтенсифікації професійної підготовки майбутнього вчителя в педагогічному вузі, закординована на бюро Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні від 23 травня 2000 року (протокол №4).

Об’єкт дослідження – професійно орієнтована особистість майбутнього вчителя музики.

Предмет дослідження - формування професійно ціннісних орієнтацій студентів музично-педагогічного факультету у навчальному процесі вузу.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці сукупності педагогічних умов формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики.

Гіпотеза дослідження побудована на припущенні про те, що формування професійно ціннісних орієнтацій стане найбільш ефективним, якщо: навчальну діяльність у вузі спрямувати на постійну переоцінку системи особистісних цінностей; коли будуть створені умови для професійного та особистісного зростання і самоудосконалення: варіативність організаційних форм навчальної діяльності, організація діалогового спілкування, використання методів активного навчання.

Відповідно до мети й гіпотези у дослідженні вирішувалися такі завдання:

- 1) визначити психолого-педагогічний зміст та структуру професійно ціннісних орієнтацій студентів педвузу;
- 2) розробити критерії та встановити рівні сформованості ціннісних орієнтацій студентів;
- 3) теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити сукупність педагогічних умов формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя;
- 4) на підставі даних експериментального дослідження розробити практичні рекомендації з формування професійно ціннісних орієнтацій студентів.

Теоретико-методологічною основою дослідження виступають: Закон про освіту, Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI ст.); розробки удосконалювання професійної підготовки вчителів (Є.П. Белозерцев, Л.І. Божович, В.В. Давидов, В.І. Бондар, О.Г. Мороз, В.О. Сластьонін тощо); сучасні наукові розробки з виховання особистості на принципах взаємодії, співробітництва, індивідуалізації (Ш.О. Амонашвілі, О.Г. Асмолов, І.Д. Бех, Б.П. Бітінас, А.А. Вербицький, А.Й. Капська, Г.М. Падалка, О.М. Психота, О.П. Рудницька).

Розв'язання поставлених завдань вимагало використання комплексу методів дослідження: *теоретичних* - аналіз соціально-філософської, психолого-педагогічної, мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження, моделювання педагогічної діяльності; *емпіричних* - спостереження, бесіда, анкетування, самооцінка, проективні методики, нетрадиційне навчання, педагогічний експеримент (констатуючий та формуючий); *статистичних* методів обробки результатів отриманих даних.

База дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася впродовж 1997 – 2000 років на базі Мелітопольського державного педагогічного університету та Національного педагогічного університету

імені М.П. Драгоманова (м. Київ). Дослідженням було охоплено понад 400 студентів музично-педагогічних факультетів та 30 вчителів музики.

Наукова новизна отриманих результатів полягає:

- в уточненні змісту поняття “професійно ціннісні орієнтації” та конкретизації його структури;

- у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці системи формування професійно ціннісних орієнтацій студентів засобами навчальних предметів вузу;

- у виявленні механізмів формування професійно ціннісних орієнтацій: внутрішній діалог, діалогова взаємодія, педагогічна рефлексія, використання методів і форм активного навчання у виконавських класах, організація виконавської практики.

Теоретичне значення складає виявлення педагогічного потенціалу навчальних дисциплін вузу та особливостей його використання у професійній підготовці майбутніх вчителів, зокрема у формуванні їх ціннісних орієнтацій.

Особистий внесок автора полягає: у визначенні системи особистісно значимих професійних цінностей майбутнього вчителя музики; у теоретико-практичному підході до створення організаційно-педагогічної системи з формування професійно ціннісних орієнтацій та її реалізації; у модернізації навчального процесу з основного інструменту за рахунок посилення його спрямованості на цінності та цілі професії вчителя.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані для оновлення змісту лекцій та практичних занять з педагогіки, музичних дисциплін, методики виховної роботи; для організації різних етапів педагогічної практики, позанавчальної діяльності студентів; для розробки методичних рекомендацій з удосконалення навчально-професійної діяльності в умовах особистісно орієнтованої освіти.

Вірогідність результатів дослідження забезпечувалась методологічно-теоретичним обґрунтуванням основних положень, використанням комплексу методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження, якісним на кількісним аналізом даних і реальними позитивними зрушеннями у рівнях сформованості ціннісних орієнтацій студентів експериментальних груп.

Апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснювалася на звітних науково-практичних конференціях викладачів НПУ імені М.П. Драгоманова (Київ, 1999, 2000), Мелітопольського педагогічного університету (Мелітополь, 1998, 1999, 2000), обговорювалася на міжнародній науково-теоретичній конференції “Психолого-теоретичні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства”, присвяченій 80-річчю університету (Київ, 2000). Розроблені рекомендації з

діагностики та формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики використовуються у навчально-виховній роботі зі студентами Мелітопольського педагогічного університету (довідка № 06/01 від 13.12.2000 р.), Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова (довідка № 07/10-176 від 14.02.2001 р.), вчителями шкіл (довідка № 38/6 від 25.01.2001 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення дослідження, його результати та висновки представлені у 3 одноосібних публікаціях автора у фахових наукових виданнях, матеріалах конференцій, 1 статті у співавторстві.

Структура дисертації обумовлена обраною темою, визначеними завданнями і складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (237 найменувань, з них 3 – іноземною мовою). Робота викладена на 189 сторінках друкованого тексту (169 – основна частина) і містить 8 таблиць та діаграму.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі дано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено об'єкт, предмет і мету дослідження, сформульовано гіпотезу та завдання, розкрито методологічні та теоретичні засади, охарактеризовано методи дослідження, висвітлено наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію та впровадження її результатів.

У першому розділі - "Теоретичні основи дослідження" - подається детальний аналіз філософських, соціологічних, психологічних, педагогічних, мистецтвознавчих досліджень, присвячених формуванню професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики, досліджується специфіка проявів цього феномена, пропонується педагогічна інтерпретація розглядуваної категорії, визначається її зміст і структура, розглядаються особливості впливу мистецтва на процеси збагачення ціннісної сфери особистості, доводиться доцільність впровадження механізмів самопізнання, самовиховання для забезпечення розвитку професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя музики. Певна увага приділяється поняттям і термінологічному апарату.

Відомо, що цінності мають об'єктивний характер, що визначається умовами соціально-економічного розвитку суспільства, та суб'єктивний, який залежить від сприйняття самої людини, її потреб, ідеалів, смаків. Поняття професійні цінності охоплює все, що пов'язано із самосвідомістю, ставленням суб'єкта до професійної діяльності: самооцінка, самостійність та

оригінальність рішень, професійна відповідальність, вміння орієнтуватися у ситуаціях вибору, духовність, творчий пошук, професіоналізм діяльності.

В останні роки проблема цінностей, ціннісних орієнтацій привертає увагу багатьох вчених з різних сфер. У соціально-філософських дослідженнях (О.Г. Здравомислов, Л.П. Фоміна, В.І. Хмелько, В.С. Цукерман, Р.П. Шульга, В.О. Ядов тощо) поняття ціннісні орієнтації співвідноситься із категоріями життєдіяльності людини, норм і оцінок, розглядається як вид ціннісного ставлення суб'єкта до об'єкта, що проявляється на рівні свідомості та підсвідомості. Вчені акцентують увагу на соціальній сутності ціннісних орієнтацій, вважають їх важливим компонентом внутрішньої структури особистості, загальною спрямованістю, яка реалізується в актах поведінки, виконуючи контролюючу та регулюючу функції.

В контексті нашого дослідження суттєве значення мають психологічні теорії, в яких поняття ціннісні орієнтації розглядається з точки зору механізмів регуляції та саморегуляції діяльності особистості як система фіксованих установок, спрямованість на соціальні цінності (Б.Г. Ананьев, Л.І. Божович, М.Й. Боришевський, І.С. Кон, О.С. Прангішвілі, Д.М. Узнадзе); вид ціннісного ставлення людини до навколишніх явищ і предметів (О.Г. Асмолов, І.Д. Бех, Б.С. Братусь, Л.С. Виготський, Г.Є. Залеський, О.Г. Ковальов, О.М. Леонтьев, С.Л. Рубінштейн, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл).

Доводиться, що ціннісне ставлення постає результатом усвідомлення, переживання й оцінювання значущості предмета або явища з точки зору задоволення потреб суб'єкта. Ціннісні орієнтації проявляються у смислоутворюючій діяльності, в ситуаціях знаходження особистісного смислу саме у процесі самовизначення. Зазначається важливість не тільки відбиття особистісного смислу у свідомості суб'єктів, але й наявність активної діяльної позиції особистості, що дозволяє визначитися їй відносно власних цінностей.

Філософські та соціально-психологічні аспекти вивчення ціннісних орієнтацій дають підстави конкретизувати їх зміст у педагогічному контексті та окреслити підходи до формування цієї якості майбутнього вчителя у вузі.

Значний внесок у розв'язання проблеми на дидактичному рівні зробили А.М. Алексюк, В.В. Краєвський, І.Я. Лернер, М.М. Скаткін. Вчені включили до змісту освіти систему цінностей та виділили в ньому особливий компонент - досвід емоційно-ціннісного ставлення до об'єкта вивчення.

Виключне значення особистісного чинника підкреслює принципово нові тенденції професійної підготовки вчителя, які пов'язані, перш за все, з рефлексією діяльності, творчою самореалізацією особистості, комплексним розвитком особистісно-ціннісних взаємин у процесі орієнтаційної діяльності.

Все це передбачає активну внутрішню роботу, усвідомлення сенсу та емоційно-ціннісне переживання явищ, що вивчаються.

Вченими відзначається, що формування ціннісних орієнтацій - важлива педагогічна проблема, в якій доцільне виокремлення соціально-, особистісно- та функціонально- значущого видів ціннісних орієнтацій. Основу соціально-значущих орієнтацій складають базові, загальнолюдські цінності, на які суб'єкт орієнтує свої потреби, мотиви, ідеали. Особистісно-значущі ціннісні орієнтації включають диференційовані цінності, які прийняті людиною. Функціонально-значущі ціннісні орієнтації є свідченням певного рівня особистісної реалізації професійних якостей вчителя, визначають шляхи та засоби досягнення мети. Підкреслюється, що необхідною умовою формування цілісної особистості є баланс ціннісних орієнтацій усіх рівнів.

Професійно ціннісні орієнтації майбутнього вчителя розглядаються як складне інтегративне утворення, основу якого складає ієрархічна система загальнолюдських, професійних цінностей та установка на майбутню педагогічну діяльність. Професійно ціннісні орієнтації виявляються у вибіркового ставленні до педагогічної діяльності й включають здатність до цілісного сприйняття, адекватного оцінювання та співпереживання.

Зміст і структура цього поняття розглядається з позицій системно-структурного підходу до особистості як діалектичній взаємозв'язок когнітивного, емоційного і поведінкового рівнів. Когнітивний рівень виявляється в раціональному оцінюванні й виражає свідому спрямованість на форми життєдіяльності. Емоційний характеризує ціннісні орієнтації з боку почуттів, емоцій, переживань, виконує орієнтуючу функцію у ставленні до дійсності і самого себе. Поведінковий рівень виражає готовність діяти відповідно до прийнятої цінності в ситуаціях вибору, характеризує професійну підготовленість студента, свідчить про доцільність застосування засвоєних знань. Взаємозв'язок і конкретне змістовне наповнення когнітивного, емоційного і поведінкового рівнів визначають дієвість і усталеність ціннісних орієнтацій.

На основі теоретичних концепцій Б.Г. Ананьєва, Г.С. Залеського, В.О. Ядова доводиться, що ціннісні орієнтації є центральним компонентом структури особистості, вони діалектично пов'язані із спрямованістю, потребами, мотивами, інтересами, ідеалами, установкою, переконаннями, світоглядом і виконують сполучні, регулюючі і контролюючі функції. Зміст потребово-мотиваційної сфери визначається системою цінностей, на яку орієнтується людина; у свою чергу структурні компоненти спрямованості є внутрішньою умовою удосконалювання особистості, стимулюють формування ціннісних орієнтацій і забезпечують їхню стабільність.

Професійно ціннісні орієнтації формуються в процесі виховання та самовиховання, виступаючи в якості переживання й усвідомлення професійно-педагогічних цінностей як власних потреб, ідеалів, установок.

Вказується, що необмежені можливості для формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики, ціннісного ставлення до майбутньої педагогічної діяльності надає весь педагогічний процес вузу, котрий з позицій системно-структурного підходу розглядається як складне багатомірне соціально-педагогічне утворення з якостями відкритої системи (С.І. Архангельський, Л.М. Ахмедзянова, Ю.К. Бабанський, В.П. Безпалько, В.В. Давидов, Н.В. Кузьміна та ін.). За таких умов навчальна діяльність вузу сприяє реалізації творчих можливостей студента і виступає в ролі чинника перетворення внутрішнього світу особистості, розкриття її схованих потенціалів.

Виділяються дві основні характеристики навчальної діяльності: предметність (соціальна обумовленість цінностей, норм) і суб'єктність, яка виражається у виборності діяльності і залежить від потреб, установок, цілей, мотивів. Особливістю навчальної діяльності є її універсальний характер, оскільки вона слугує основою для оволодіння іншою діяльністю.

Наведений у першому розділі аналіз літератури показує, що сутність суперечностей, що визначають критичну ситуацію в сучасній системі вищої освіти, полягає саме в різних ціннісних основах навчальної та професійної діяльності. З одного боку, діяльність педагога характеризується поліфункціональністю, прогностичністю, системним використанням знань у контексті конкретної ситуації. З іншого боку, у навчальному процесі знання «рознесені» за окремими предметами, засвоюються найчастіше в готовому вигляді, як правило, на теоретичному рівні, в результаті чого студенти не бачать перспектив їхнього використання в реальній практиці.

У контексті відзначеного характеризується й специфіка професійної підготовки майбутнього вчителя музики, яка обумовлена взаємозв'язком спеціальних і загальнопедагогічних компонентів змісту музично-педагогічної діяльності студентів, що є типовим для всіх гуманітарних предметів. Увага зосереджується на недостатній педагогічній спрямованості змісту й організації навчальних занять у виконавських класах музично-педагогічного факультету, що приводить до двох крайностей: або студенти націлюються на виконавство і тоді поза увагою залишаються практичні питання музичного виховання, або спостерігається низький рівень спеціальної музичної підготовки, який не сприяє зростанню музичної культури випускника вузу.

Як показує аналіз педагогічної ситуації, що склалася в останні роки, головним стає перенесення акценту в навчальному процесі з дидактичних засобів на особистість того, хто навчається, перехід до особистісно

орієнтованої системи, побудованої на принципах взаємодії і співробітництва, індивідуально-творчому підході, головними цінностями якого є усвідомлення власної професійної сутності і готовність до постійного професійного самовдосконалення.

Перспективними є такі форми організації навчально-виховної роботи, що активізують власну ініціативу студентів. Найбільш ефективною формою міжособистісного спілкування, мікроодиницею педагогічного спілкування виступає діалог, що припускає активну, рівноправну взаємодію партнерів.

Рамки пошуку особистісного смислу розширює духовний зв'язок із мистецтвом, що є важливим чинником і умовою формування ціннісних орієнтирів. Культуротворчий вплив мистецтва на розвиток ціннісної свідомості студентів полягає в рефлексивній природі внутрішнього діалогу, заснованого на механізмах емоційного співпереживання й оцінювання, і виявляється у творчому ставленні до загальнолюдських цінностей у процесі інтерпретації музичних творів (І.Д. Бех, О.П. Рудницька, Л.М. Столович).

На підставі висновків учених Б.І. Додонова, Н.А. Менчинської, В.В. Століна, С.Л. Рубінштейна про те, що розвинена самосвідомість виконує функцію визначення внутрішнього змісту життєвих завдань, процес формування професійно ціннісних орієнтацій розглядається як конкретний прояв загальної закономірності становлення самосвідомості особистості, що розвивається. Адекватна критична самооцінка й усвідомлення своєї цінності знаходяться в основі самоорієнтації особистості, виховання професійно значущих якостей.

Ціннісні орієнтації утворюють таку мотиваційну структуру, яка спроможна регулювати оцінне ставлення студентів до цінностей педагогічної діяльності, характеризують різноманітний ступінь готовності особистості майбутнього вчителя до діяльності і виявляються у свідомому, індивідуальному, суспільно обумовленому позитивному реагуванні на її компоненти.

Система професійно значущих ціннісних ставлень складає стрижень особистості майбутнього вчителя, вона піддається цілеспрямованому формуванню, практично реалізується через особистісний підхід і пов'язана з утворенням механізму самовиховання, самоформування основних цілей, цінностей, ідеалів, що характеризують сучасного вчителя. Одним із шляхів найбільш ефективного оволодіння цінностями професії є активна оцінно-пізнавальна діяльність в умовах розширеного формування педагогічних потреб.

У другому розділі - "Експериментальна перевірка педагогічних умов, що забезпечують формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики" - обґрунтовується методика констатуючого і формуючого

експериментів, сформульовані основні завдання дослідження, викладені його хід і результати, визначені критерії й основні показники сформованості професійно ціннісних орієнтацій студентів, встановлені педагогічні умови, що впливають на формування професійно ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів музики.

На підставі даних, одержаних за допомогою різноманітних діагностичних методів (педагогічне спостереження, анкетування, тестування, бесіда, інтерв'ю, самозвіт, творчі завдання) вивчається ступінь сформованості професійно ціннісних орієнтацій студентів.

З огляду на існуючі вимоги до професійної діяльності, професіоналізму, педагогічної культури майбутнього вчителя і з урахуванням виділених компонентів структури ціннісних орієнтацій у дисертації аргументується визначення трьох груп критеріїв сформованості професійно ціннісних орієнтацій студентів: когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового.

Основними показниками першого є: розвиненість елементів диспозиційної структури особистості, знання специфіки педагогічної праці, інтерес до майбутньої професії, ступінь усвідомлення життєвого та професійного досвіду, розуміння цілей навчальної та професійної діяльності, адекватність вербальної оцінки явищ реальній поведінці.

Показники емоційно-ціннісного критерію включають: любов до дітей, емпатію, особистісне ставлення до майбутньої професії, розвиненість оцінного ставлення до педагогічних явищ, навички педагогічної рефлексії, адекватність самооцінки, потребу у самоудосконаленні.

Поведінковий критерій характеризують: вміння висувати цілі діяльності, прогнозувати її результати, інноваційний підхід до вирішення педагогічних завдань, активність, творче ставлення до праці, самостійність, усвідомлене використання власного досвіду на практиці, переконаність, відповідальність.

Організація роботи з формування професійно ціннісних орієнтацій вимагала чіткого уявлення про рівні їх сформованості у студентів музично-педагогічного факультету. В ході експериментальної роботи встановлено 3 рівні: низький, середній, високий, при цьому ми скористалися такими ознаками їх вияву:

На низькому – емоційно-емпіричному - рівні ціннісні орієнтації студентів мають умовний, неконкретизований характер; вербалізовані ціннісні орієнтації не підкріплені провідними професійними якостями особистості, поведінка не відповідає характеру сприйнятих цінностей; головною є орієнтація на задоволення потреб на побутовому рівні; не спостерігається орієнтація на творчу діяльність; уявлення про специфіку майбутньої музично-педагогічної діяльності обмежені спрямованістю на один з видів роботи; цілі і засоби власної педагогічної діяльності визначені в загальному вигляді; не

виражені дії з аналізу й узагальнення педагогічних явищ, неадекватна самооцінка, відсутня потреба у самовдосконаленні.

До середнього - усвідомлено-пасивного - рівня були віднесені студенти, у яких склалося диференційоване ставлення до цінностей майбутньої професії, загальнолюдських і особистісних. При цьому значущі цінності співвідносяться з особистісними якостями. Ці студенти мають достатній обсяг знань про характер педагогічної діяльності, спроможні самостійно формулювати її цілі, але не можуть визначати шляхи і засоби досягнення; об'єктивно аналізують і оцінюють педагогічні і музичні явища, усвідомлено застосовують знання й уміння в оцінній діяльності на практиці, проте не завжди спроможні їх систематизувати і робити самостійні висновки. Сумлінно і зацікавлено ставляться до роботи, але малоініціативні. У цілому задоволені вибором професії, мають потребу у спілкуванні з дітьми, схильні до емпатії, самоаналізу, рефлексії, самовдосконалення.

Студентів із високим рівнем сформованості професійно ціннісних орієнтацій відрізняє збалансованість і відносна гармонія складових компонентів структури особистості. Виділяючи найбільш значимі професійні цінності (гуманізм, любов до дітей, спілкування з ними, емпатія), співвідносять їх із особистісними якостями. Судження аргументовані і доказові. Спроможні до інтелектуального осмислення емоційної інформації і перекладу її на мову оцінних понять і суджень. Вміють робити самостійний аналіз, узагальнення і висновки на основі теоретичних знань. Послідовно відстоюють свої оцінні позиції, виявляють особистісне ставлення до професії. Вербальні судження адекватні об'єктивній оцінці аксіологічних категорій. Яскраво виражене прагнення до самоаналізу, рефлексії, самовдосконалення. У практичній діяльності виявляють установку на творчість, ініціативність і самостійність. Визначаючи цілі педагогічної діяльності, прогнозують її стратегію і тактику.

Результати вивчення сформованості професійно ціннісних орієнтацій до початку формуючого експерименту засвідчили, що 85% студентів знаходилися на середньому і низькому рівнях.

Переважання в студентів емоційно-емпіричного (27%) та усвідомлено-пасивного (58%) рівнів сформованості професійно ціннісних орієнтацій, що були зафіксовані в процесі якісного та кількісного аналізу результатів констатуючого експерименту, підтвердило необхідність проведення спеціальних педагогічних заходів.

Аналіз теоретичних досліджень та досвіду роботи вищих навчальних закладів України показав, що сьогодні відсутня організаційно-педагогічна система, яка була б спрямована на формування професійно ціннісних орієнтацій з використанням потенціалу психолого-педагогічних та музично-

виконавських дисциплін, обумовленого творчим характером спілкування з аудиторією, з музичним твором, виконавцями.

Загальна мета формуючої дослідно-експериментальної роботи полягала у збагаченні студентів знаннями про професійно значущі ціннісні орієнтації вчителя і передбачала розвиток особистісних якостей, які визначають сформованість ціннісного ставлення до педагогічної діяльності: педагогічну рефлексію, професійну самосвідомість, здатність до самопізнання, самоудосконалення та самореалізації.

Реалізація мети дослідження ґрунтувалася на принципах діяльності, феноменальності та цілісності розвитку особистості, які органічно впливають з діяльнісного, культурологічного та гуманістичного підходів і, зокрема, активного усвідомленого освоєння цінностей педагогічної діяльності, єдності та взаємозв'язку виховання, навчання та розвитку особистості; суб'єктної позиції, що забезпечує виявлення особистісного потенціалу студентів; взаємодії, співпраці та співтворчості; проблемності навчання.

Впровадження цих принципів у практику вищої школи вимагало створення сприятливої творчої атмосфери в умовах супідрядності групових, індивідуальних і колективних форм навчання, які реалізуються у ситуаціях педагогічного моделювання, професійно-педагогічної спрямованості навчально-виховного процесу; активного використання емпатійних та рефлексивних здібностей студентів.

Формуючий експеримент проводився у 3 етапи, кожен з яких характеризувався певними цілями і завданнями, особливостями змісту, відповідними формами і методами організації навчально-професійної діяльності студентів. Загальною метою, що об'єднувала усі етапи експериментальної роботи, був розвиток складових елементів професійно ціннісних орієнтацій: когнітивного, емоційного та поведінкового.

Перший етап - інформативно-комунікативний - включав установчу лекцію та цикл семінарських занять, метою яких було заглиблення у проблему, формування елементарних, загальних смислових установок на самопізнання та самовиховання; співвідношення отриманої інформації з потребами, установками, уявленнями та цінностями; активізація самостійного мислення; взаємозбагачення досвіду в діалоговому спілкуванні – взаємодії у групі.

З цією метою широко використовувалися методи активного навчання: ділові ігри, психолого-педагогічні вправи та соціально-педагогічні тренінги. З метою посилення уваги студентів до педагогічного аспекту майбутньої діяльності вносилися корективи у зміст педагогічних вправ та ситуацій. Студенти одержували рекомендації щодо методики самопізнання, створення програми самовиховання.

Другий - комунікативно-творчий - етап передбачав орієнтацію на пізнання узагальненого образу духовного світу іншого шляхом здійснення ціннісно-феноменологічного аналізу багатозначних художніх контекстів через проведення "діалогу культур" і переведення емоційно-чуттєвого досвіду, що включають в себе мистецькі твори, в індивідуально-ціннісний досвід.

Відповідно до трьохкомпонентної структури естетичного осягнення мистецьких явищ у ході дослідної роботи на другому етапі реалізовувався принцип порівневого переходу до розуміння ціннісного змісту музичного твору, в якому було відокремлено три стадії: співвіднесення власних цінностей та установок із ціннісним змістом музики, що сприймається; аналітичне осмислення логіки та структури образного змісту твору; концептуально-оцінне становлення образу.

Основна увага спрямовувалася на усвідомлення власних вражень, викликаних музикою і пошуки їх особистісного емоційно-смыслового значення.

Усвідомлення драматургії мистецького твору активізувало інтелектуально-емоційну сферу студентів, когнітивний та емоційний рівні ціннісних орієнтацій і створило основу для ціннісно-орієнтаційної діяльності. Провідними методами роботи на даному етапі були: цілісний аналіз музичного твору, вербальна та виконавська інтерпретація, рефлексивна дискусія, бесіда, методи наведення, діалогової та полілогової комунікації. Теоретичний матеріал тематичної лекції ілюструвався зразками з музичного та образотворчого мистецтва; використовувався проблемний підхід до висвітлення питань.

На цьому етапі передбачалось формування оцінного ставлення до музики, вироблення навичок ціннісного аналізу творів з позиції діалогу, розкриття змісту виражальних засобів, переведення моральних знань у професійні дії, вміння передавати враження від художнього спілкування у вигляді індивідуальних вербальних та музичних інтерпретацій.

Реалізація таких завдань здійснювалася у індивідуально-груповій формі роботи із студентами. Міжособистісна взаємодія, діалогове спілкування стимулювали емоційне розкриття, емпатійне занурення у духовний світ Іншого завдяки обміну особистісним емоційно-ціннісним досвідом.

На третьому – творчо-діяльнісному – етапі формуючого експерименту увагу було спрямовано на переведення набутого досвіду педагогічної та виконавської майстерності студентів у основні форми професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя, де активізувалися компоненти професійно ціннісної орієнтації на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях.

Студентам пропонувалось самостійно підготувати і провести музичну бесіду, виявити особистісне ставлення до музики, сформувані власну ціннісну смислову позицію, підхід до вирішення педагогічних завдань.

Поставлені завдання вирішувались за допомогою методів моделювання, створення ситуацій педагогічного уподібнення, рольової гри, соціально-психологічного тренінгу, творчих педагогічних завдань. Сформованість ціннісного ставлення до педагогічної діяльності знайшла прояв у самостійному творчому підході до підготовки та проведення музичних бесід під час педагогічної практики у загальноосвітніх школах.

Цілеспрямована діяльність на цьому етапі активізувала формування професійно ціннісних орієнтацій, потребово-мотиваційної сфери майбутніх вчителів, що виявилось у педагогічній спрямованості дій студентів, потягу до самостійності, творчості, закріпленні інтересу до педагогічної діяльності, набутті особистісного досвіду професійних взаємовідносин.

Для перевірки результатів дослідної експериментальної роботи у відповідності до її програми і завдань нами проведено контрольний експеримент, у якому доведено зростання якісних показників сформованості професійно ціннісних орієнтацій студентів експериментальної групи порівняно з контрольною, що свідчить про результативність формуючого експерименту.

Так, у студентів експериментальної групи спостерігається відносний баланс основних компонентів професійно ціннісних орієнтацій; при вирішенні творчих завдань, проблемних ситуацій вони більш ініціативні, вміють вести діалог, дискусію, осмислюють хід і можливі варіанти рішень, виявляють професійно-педагогічну зацікавленість, творче ставлення до навчання. Студенти експериментальної групи більш емоційно стабільні, позитивно орієнтовані на власне "Я", в них переважає потреба у високих досягненнях, високий рівень мотивації успіху, що виявляється у постановці та реалізації результативних цілей і обумовлено особливостями ціннісних орієнтацій особистості. Система ціннісних орієнтацій у членів експериментальної групи характеризується більшою збалансованістю, що свідчить про відносну цілісність особистості.

Відмінності у мотиваційно-потребовій сфері досліджуваних виявилися в індексі задоволеності обраною професією. Індекс задоволеності високого та вище середнього рівнів експериментальної групи значно перевищує показники контрольної групи (64% та 27%).

Про зростання рівня професійної орієнтації свідчать наміри працевлаштування у загальноосвітні школи (88% та 60%).

Запропонована організаційно-педагогічна система роботи із студентами сприяла активізації самосвідомості, вплинула на переоцінку цінностей життя

та професії, що викликало ієрархічні перестановки у системі особистісно-професійних цінностей та позначилося на ставленні студентів до навчально-професійної діяльності.

Про ефективність запропонованої системи роботи свідчать і відмінності у рівнях сформованості професійно ціннісних орієнтацій студентів експериментальної та контрольної груп (високий рівень - 28% та 12% відповідно; середній рівень - 68% та 52%; низький - 4% та 36%).

ВИСНОВКИ

В роботі дано теоретичне узагальнення проблеми формування ціннісних орієнтацій та обґрунтовано новий підхід до її вирішення в умовах педагогічного вузу; розкрито специфіку становлення професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики в процесі навчально-професійної діяльності; розроблено та апробовано організаційно-методичну систему їх формування, основу на нетрадиційних методах навчання.

Дані, отримані в ході теоретичного і експериментального дослідження, в цілому підтвердили гіпотезу, що лежить у його основі, і дали підстави для таких висновків:

1. Процеси гуманізації навчання і виховання обумовили необхідність більш пильної уваги до формування особистісних якостей студентів, зокрема, їхніх ціннісних систем. Ціннісні орієнтації є результатом індивідуалізації особистості і засвоєння загальнолюдських і професійних цінностей і стають якісною мірою професіоналізму майбутнього вчителя музики, визначаючи вектор його потреб, мотивів, установок, інтересів, переконань.

2. Виявлені в дослідженні негативні тенденції в музично-педагогічній підготовці майбутніх учителів музики – це наслідок слабко вираженої професійної спрямованості занять у музично-виконавських класах; застарілих форм роботи, що націлені в основному на засвоєння знань, умінь і навичок; переважання функціонально значущих аспектів у підготовці студентів; недостатнього ступеня самоаналізу результатів своєї діяльності.

3. Зміст підготовки майбутнього вчителя музики, що містить у собі цілеспрямоване формування професійно ціннісних орієнтацій на основі інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на особистісний розвиток суб'єкта освіти, дозволяє подолати суперечності між потребою сучасної школи в ініціативному, творчому вчителів і готовністю студентів до даної роботи.

4. Необхідною умовою формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики є творча музично-педагогічна діяльність студентів, яка заснована на включенні їх у роботу над проблемними

ситуаціями, ділові ігри, тренінги, що потребують рефлексивного осмислення власного досвіду й обміну музичними професійно-педагогічними цінностями.

5. Дослідження показало, що ефективності інтеріоризації професійно значимих особистісних цінностей і розвитку професійно-педагогічного мислення сприяє єдність емоційної оцінки і особистісного аналізу, що здійснюється в умовах спеціального моделювання ціннісних взаємин у процесі діалогового спілкування.

6. При педагогічно цілеспрямованій організації навчально-виховного процесу професійно ціннісні орієнтації, як особистісний феномен, є діючим чинником удосконалення педагогічних здібностей і якісних характеристик майбутнього вчителя музики, сприяє самореалізації особистості у творчій діяльності.

7. Реальною основою для становлення і формування професійно ціннісних орієнтацій студентів є безперервна педагогічна практика, зокрема виконавська, організована в рамках індивідуально-групової і колективної діяльності студентів. Включення в практичну діяльність посилює емоційний і поведінковий компоненти професійно ціннісних орієнтацій, актуалізує потреби та інтереси до майбутньої педагогічної професії.

8. Результати дослідно-експериментальної роботи свідчать про підвищення рівня сформованості професійно ціннісних орієнтацій студентів експериментальної групи за всіма показниками когнітивного, емоційного і поведінкового компонентів.

Водночас, у ході дослідження виявлені чинники, які дозволяють вважати, що воно не вичерпує всіх можливостей вузівської підготовки спеціаліста у професійному розвитку. Зокрема, подальшого вивчення вимагають питання виявлення психологічних механізмів усвідомлення значення цінностей для своєї майбутньої педагогічної діяльності, їх педагогічної корекції та переводу з вербалізованих у дійові з тим, щоб вони стали регулятором і контролером вчинків, орієнтиром і нормою професійної життєдіяльності.

Основний зміст дисертації відбито в **публікаціях** автора:

1. Волкова В.А. Загальнолюдські цінності як основна мета виховання // Соціалізація особистості: Міжкафедральний збірник наукових статей / За заг. ред. А.Й. Капської. – К.: НПУ, 1999. – Вип.2. – С.39-47.
2. Волкова В.А. Професійно-ціннісні орієнтації – стрижнева якість особистості майбутнього вчителя // Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол. Гузій Н.В. – К.: НПУ, 1999. – В.3. – С.12-17.

3. Волкова В.А. Діагностика професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики // Наука і сучасність: Збірник наукових праць НПУ ім. Драгоманова. – К.: Логос, 1999. – Вип. 2. – Ч.1. – С.27-36.
4. Волкова В.А. К определению понятий музыкальное восприятие и выражение //Актуальні проблеми музично-естетичного виховання особистості /Упоряд. О.В. Стотика, І.Г. Стотика, В.М. Овод. – Мелітополь: МО Укр. МДП, 1997. – С. 143 – 145.
5. Волкова В.А. Формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики //Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства: Матеріали науково-теоретичної конференції Національного пед. ун-ту імені М.П. Драгоманова /Укл. П.В. Дмитренко, О.Л. Макаренко. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2000. – Ч.1. – С. 173 – 176.
6. Афанас'єва Л.В., Волкова В.А., Глинська Л.Ф. Місце ціннісних орієнтацій у формуванні педагогічної культури майбутнього вчителя //Педвуз сьогодні: стан і перспективи навчання й науки. За ред. проф. Ігнатенка М.Г. та Науменка А.М.: Матеріали ювілейної наук.-метод. конфер. – Мелітополь: МО Укр. МДП, 1995. – Ч.3. – С. 211 – 213. 50%.

Анотація

Волкова В.А. Формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2000.

У дисертації досліджено актуальний аспект професійно-педагогічної підготовки – формування професійно ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики.

Визначено сутність поняття, виявлено діалектичний взаємозв'язок ціннісних орієнтацій зі складовими компонентами структури особистості: спрямованістю, потребами, мотивами, установками, інтересами, ідеалами, переконаннями, світоглядом.

Розроблено критерії та встановлено чинники, що впливають на рівень сформованості стрижневої якості особистості – її ціннісних орієнтацій. Доведено залежність процесу формування професійно ціннісних орієнтацій студентів від спрямованості навчально-виховної діяльності вузу на їхнє особистісне зростання. Науково обгрунтовано і експериментально перевірено організаційно-педагогічну систему формування професійно ціннісних

орієнтацій майбутніх вчителів методами активного навчання, розроблено практичні рекомендації викладачам музичних дисциплін щодо особливостей становлення ціннісної системи студентів.

Ключові слова: цінність, ціннісні орієнтації, професійно ціннісні орієнтації, ціннісне ставлення, активне навчання, діалог.

Аннотация

Волкова В.А. Формирование профессионально ценностных ориентаций будущего учителя музыки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 - теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2000.

В диссертации исследован актуальный аспект вузовской профессионально-педагогической подготовки – формирование профессионально ценностных ориентаций будущего учителя музыки.

Установлено, что проблема ценностей, ценностных ориентаций находится в сфере пристального внимания современных ученых, однако остается не исследованным личностное ценностное отношение к профессии учителя, слабо реализуется на практике воспитательный потенциал педагогического вуза.

На основе теоретического анализа ценностные ориентации рассматриваются как центральный компонент, ядро структуры личности, который определяет направление ее развития, осознанное ценностное отношение субъекта к объекту, к окружающей действительности, к себе, к другим людям, и реализуется в поведении, поступках, в смыслообразующей деятельности, выполняя при этом контролирующую и регулирующую функции.

Профессионально ценностные ориентации трактуются как один из существенных аспектов ценностных ориентаций в целом и представляют собой сложное интегративное образование, основанное на иерархической системе общечеловеческих и профессиональных ценностей, проявляющееся в избирательном отношении к педагогической деятельности и включающее в себя способность к целостному восприятию, адекватному оцениванию и сопереживанию.

Доказывается, что устойчивость ценностных ориентаций обусловлена взаимосвязью и конкретным содержательным наполнением их когнитивного, эмоционального и поведенческого уровней.

Выявлены возможности формирования профессионально ценностных ориентаций, заложенные в учебно-воспитательном процессе вуза. Рассмотрев противоречия, заключающиеся в разных ценностных основаниях профессиональной и учебной деятельности, отметив специфику профессиональной подготовки будущего учителя музыки, обусловленную взаимосвязью специальных и общепедагогических компонентов, и указав на недостаточную педагогическую направленность организации занятий в исполнительских классах, автор теоретически обосновывает и экспериментально доказывает перспективность таких форм и методов учебно-воспитательной работы, которые активизируют собственную инициативу студентов, расширяют круг их профессиональных потребностей.

С помощью диагностических методов исследования (педагогическое наблюдение, анкетирование, тестирование, беседа, интервью, самоотчет) выявлялась степень сформированности профессионально ценностных ориентаций студентов. На основании данных констатирующего эксперимента определены критерии и установлены три уровня сформированности профессионально ценностных ориентаций студентов-музыкантов: высокий (деятельно-творческий), средний (осознанно-пассивный) и низкий (эмоционально-эмпирический). Подавляющее большинство опрошенных имеют низкий и средний уровни, их ценностные ориентации не подкрепляются профессиональными личностными качествами, поведение не адекватно характеру усвоенных ценностей, главными для этих студентов являются ориентации на витальные ценности, объективный анализ и оценка музыкальных и педагогических явлений не подкреплены навыками их систематизации, характерно пассивное отношение к делу. Преобладание эмоционально-эмпирического и осознанно-пассивного уровней свидетельствует о недостаточной направленности испытуемых на ценности и цели педагогической деятельности.

С целью обогащения студентов знаниями о профессионально значимых ценностных ориентациях учителя, развития личностных качеств, определяющих сформированность ценностного отношения к педагогической деятельности, была разработана и апробирована организационно-методическая система, основанная на принципах активного и осознанного усвоения ценностей педагогической деятельности, единства и взаимосвязи обучения, развития и воспитания, взаимодействия, сотрудничества и сотворчества, проблемности обучения. Формирование составных элементов профессионально ценностных ориентаций, усвоение ценностей педагогической деятельности осуществлялось в условиях сочетания индивидуальной, групповой и коллективной форм обучения и реализовывалось в ситуациях педагогического моделирования, активного

использования рефлексивных возможностей студентов, профессионально-педагогической направленности учебно-воспитательного процесса.

Результатом апробации разработанной системы занятий стали положительные изменения в системе профессионально ценностных ориентаций студентов экспериментальной группы в сторону гармонизации, сбалансированности, отмечается их инициативность и эмоциональная стабильность в проблемных ситуациях, стремление к высоким достижениям, заинтересованное отношение к педагогической работе, творческий подход к делу, умение вести диалог, дискуссию, выдвигать цели и прогнозировать результаты деятельности.

Ключевые слова: ценность, ценностные ориентации, профессионально ценностные ориентации, ценностное отношение, активное обучение, диалог.

Annotation

Volkova V.A. Formation of vocational valuable orientation of future music teacher. – Manuscript.

The Thesis on achieving science degree of candidate in pedagogical science in speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. The National Pedagogical University after M.P. Dragomanov, Kyiv, 2000.

In the thesis an actual aspect of professional-pedagogical preparing and formation of professionally valuable orientation of future music teacher studied.

Here an essence of a concept is defined, dialectical interconnections of valuable orientations with the components of structure of personality is shown directions requirements, motives, purposes, interests, ideals, convictions and world outlook is defined.

The criteria are developed and the factors that influence the level of fundamental quality of personality, its valuable orientations are set up. The process of formation of professionally valuable orientations of the students dependent on directions of educational-training actions of Higher Education Establishment an their personal development is proved.

Organisational and pedagogical system of formation of professionally valuable orientations of future teachers on the basis of methods of active education is scientifically proved and checked.

Practical recommendations for teachers of musical disciplines are worked out as to the effect of students' personality.

Key words: value, valuable orientation, valuable formation, professionally valuable orientations, active education, dialogue.

Поверніть книгу не пізніше зазначеного терміну

ООО «Трансфер». Т. 80 000. 2000 р.

Підписано до друку 23.04.2001 р. Формат 60x84/16
Зам. 259. Наклад 100 прим. Віддруковано з оригіналів.

Друкарня

Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова
м. Київ, ☎ (044) 221-99-26

